

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA COVID 19 QILGAN TA'SIRI

Rajabova Ozoda Erkin qizi

Alfraganus universiteti Iqtisodiyot fakulteti

Moliya va moliyaviy texnologiyalar yonalishi

ANNOTATSIYA

Koronavirus pandemiyasi tugagandan so'ng iqtisodiy tiklanish va rivojlanish inqiroz davom etayotgan davrida milliy iqtisodiyotning birinchi galdagi vazifalari bozor ishonchini tiklash, nobozor sektorini, birinchi navbatda renta munosabatlari ta'sir hududini qisqartirish va raqobatchilikni rivojlantirishdan iborat. Milliy iqtisodiyotni energiya-xom ashyo yo'lidan innovatsion yo'nalishga o'tkazish samaradorligi aholining turli ijtimoiy guruhlari, hokimiyat va biznes o'rtasidagi aloqalarning ishonch darajasi bilan belgilanadi.

Kalit so'zlar: "Saxovat va ko'mak", biznes yuritish, umumxalq xarakat, imidj

ANNOTATION

Economic recovery and development after the end of the coronavirus pandemic During the ongoing crisis, the first tasks of the national economy are to restore market confidence, reduce the non-market sector, first of all, the sphere of influence of rent relations, and develop competition. The effectiveness of the transition of the national economy from energy-raw materials to an innovative direction is determined by the level of trust in relations between different social groups of the population, government and business.

Keywords: "Generosity and support", doing business, national movement, image

KIRISH

Aholi daromadlaridagi yo'qotishlarni qoplash uchun ba'zi mamlakatlar pul tarqatmoqda. Ammo O'zbekiston Respublikasi hukumati muqobil qaror qilib "Saxovat va ko'mak" umumxalq harakati orqali korxona va jamoat tashkilotlari kam ta'minlangan oilalarga xayriya tadbirlarini o'tkazmoqda. Korxonalarining "Saxovat va ko'mak" umumxalq harakatida qatnashishi davlat tomonidan inqiroz

yo‘qotishlarini tadbirkorlar zimmasiga tashlagani emas, balki bu harakat ayni yalpi talab tushib borayotgandagi holatni o‘nglashga qaratilgan harakatdir. Chunki yalpi taklif pasaygan davrda yalpi taklifni aholiga pul tarqatish orqali oshirish inflyasiyani oshiradi va aholi undan naf ko‘rmasligi mumkin.¹

Korxonalarining umumxalq xarakatida qatnashishi ularga naf keltiradi: birinchidan, korxona tovar yoki xizmatlarini (oldindan to‘plangan zaxiralarini talab tushib ketgan davrda sotish uchun reklama xarajatlarini qilishi kerak bo‘lardi; ikkinchidan, korxonaning “Saxovat va ko‘mak” umumxalq xarakatidagi ishtiroki xaridorlar, uning aholi o‘rtasidagi obro‘si va imidjini oshiradi; uchinchidan, umumxalq harakatida qatnashish korxonalar o‘rtasidagi oldingi shakllangan zanjirband iqtisodiy aloqalarni jonlantiradi. Biznes yuritish faollashadi va to‘rtinchidan marketiing xarajatlari tejaladi, chunki ular kelgusida jozibador (consumer loyalty) iste‘molchilar guruhini shakllantiradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Koronavirus pandemiyasi tugagandan so‘ng iqtisodiy tiklanish va rivojlanish Inqiroz davom etayotgan davrida milliy iqtisodiyotning birinchi galdagi vazifalari bozor ishonchini tiklash, nobozor sektorini, birinchi navbatda renta munosabatlari ta’sir hududini qisqartirish va raqobatchilikni rivojlantirishdan iborat. Milliy iqtisodiyotni energiya-xom ashyo yo‘lidan innovatsion yo‘nalishga o‘tkazish samaradorligi aholining turli ijtimoiy guruhlari, hokimiyat va biznes o‘rtasidagi aloqalarning ishonch darajasi bilan belgilanadi.

Shuningdek, korxonalarining raqobatbardoshligi va ularning iqtisodiy holatiga koronavirus pandemiyasining ta’sirini yumshatish maqsadida ishlab chiqarish xarajatlarini pasaytirish, mahsulot tannarxini arzonlashtirish, transaksion sarflarni tejash chora - tadbirlari tavsiya etilgan.

Moliyaviy nochor korxonalarga imtiyozli kredit berish, bankdan olgan kreditlarini so‘ndirishga imtiyoz yaratish, mahsulotlarning energiya va boshqa xom ashyo sig‘imini pasaytirishni rag‘batlantirish, mahalliy ishlab chiqaruvchilarini lokalizatsiya dasturlariga kiritish, ularning mahsulotiga bo‘lgan ichki talabni oshirish tadbirlari belgilangan. Ishlab chiqarishni yangi mahsulotlar va faoliyatlar bilan kengaytirish hisobiga diversifikatsiyalashni amalga oshirish, mahsulotlar va

¹ Komarov M.A. Iqtisodiy o'sishning resurs salohiyati. - M.: UNITI-DANA, 2021.-467 b.

xizmatlar assortimenti va sifatini oshirish, ulardagi qo‘shimcha qiymat sig‘imini oshirish, sotish kanallari va bozorlarini kengaytirish, bandlikni, o‘z – o‘zining bandligini ta‘minlash chora –tadbirlari keng joriy etilmoqda.²

MUHOKAMA VA NATIJALAR

2023 yilning noyabr-dekabr oylarida Xitoy Xalq Respublikasining Uxan shahrida paydo bo‘lgan koronavirus pandemiyasining jahon miqyosida keng tarqalishi global inqirozni vujudga keltirdi. Bu jahon inqirozlaridan turli jihatlar bilan farq qilib, iqtisodiyotga salbiy ta‘siri juda kuchliligini ko‘rsatmoqda. Iqtisodiy tilda aytadigan bo‘lsak, bu pandemiya yalpi talab va yalpi taklifga, makroiqtisodiy barqarorlikka tashqi “zarba” bo‘lib, oldingi iqtisodiy inqirozlardan ko‘lami va zarari jihatidan katta farq qiladi. Qisqa vaqt ichida COVID-19‘ning global miqyosda keng tarqalishi deyarli barcha davlatlardagi iqtisodiy va ijtimoiy vaziyatga salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Shuningdek, virusning ta‘sir ko‘lami kengayishda davom etmoqda.

Koronavirus pandemiyasigacha bo‘lgan davrdagi iqtisodiy rivojlanish

Tadqiqotlar natijasi shundan dalolat beradiki koronavirus pandemiyasi boshlangunga qadar jahon iqtisodiyoti va milliy iqtisodiyotlarda ijobiy siljishlar, barqaror rivojlanish alomatlari kuzatilgan. Oxirgi yillarda jahon iqtisodiyotida iqtisodiy o‘rishning sur‘ati o‘rtacha 3 foiz atrofida bo‘lsa, uning yuqori sur‘atlari:

Xitoy;

Tojikiston;

Armaniston;

O‘zbekistonda.

past sur‘atlari:

AQSh;

Buyuk Britaniya;

Rossiya Federatsiyasida kuzatilgan.³

² Iqtisodiyot nazariyasi: Universitet talabalari uchun darslik / Ed. prof. I.P. Nikolaev, prof. G.M. Kaziaxmetov. - M.: UNITI-DANA, 2021. - 543 b.

³ A. Illarionov. Iqtisodiy rivojlanish modellari va O‘zbekiston.// Iqtisodiyot masalalari.-2018-№7-S.4-19.

XULOSA

Koronavirus pandemiyasi tugagandan so'ng iqtisodiy tiklanish va rivojlanish inqiroz davom etayotgan davrida milliy iqtisodiyotning birinchi galdagi vazifalari bozor ishonchini tiklash, nobozor sektorini, birinchi navbatda renta munosabatlari ta'sir hududini qisqartirish va raqobatchilikni rivojlantirishdan iborat. Milliy iqtisodiyotni energiya-xom ashyo yo'ldan innovatsion yo'nalishga o'tkazish samaradorligi aholining turli ijtimoiy guruhlari, hokimiyat va biznes o'rtasidagi aloqalarning ishonch darajasi bilan belgilanadi.

Shuningdek, korxonalarning raqobatbardoshligi va ularning iqtisodiy holatiga koronavirus pandemiyasining ta'sirini yumshatish maqsadida ishlab chiqarish xarajatlarini pasaytirish, mahsulot tannarxini arzonlashtirish, transaksion sarflarni tejash chora - tadbirlari tavsiya etilgan.

Moliyaviy nochor korxonalarga imtiyozli kredit berish, bankdan olgan kreditlarini so'ndirishga imtiyoz yaratish, mahsulotlarning energiya va boshqa xom ashyo sig'imini pasaytirishni rag'batlantirish, mahalliy ishlab chiqaruvchilarini lokalizatsiya dasturlariga kiritish, ularning mahsulotiga bo'lgan ichki talabni oshirish tadbirlari belgilangan. Ishlab chiqarishni yangi mahsulotlar va faoliyatlar bilan kengaytirish hisobiga diversifikatsiyalashni amalga oshirish, mahsulotlar va xizmatlar assortimenti va sifatini oshirish, ulardagi qo'shimcha qiymat sig'imini oshirish, sotish kanallari va bozorlarini kengaytirish, bandlikni, o'z - o'zining bandligini ta'minlash chora -tadbirlari keng joriy etilmoqda.

Bu holatlar kelgusida mamlakatimiz tez fursatda inqiroz ta'siridan chiqqan inqirozgacha bo'lgan holatni tiklab barqaror rivojlanish trayektoriyasiga o'tishiga xizmat qiladi. Shu xususida yana bir olimlar o'rtasidagi inqirozdan keyingi rivojlanish ssenariyalari munozarali bo'lib turibdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Kempbell R. McConnell, Stenli L. Brew. Economics-M., 2022.-V.1-400 p.
2. Komarov M.A. Iqtisodiy o'sishning resurs salohiyati. - M.: UNITI-DANA, 2021.-467 b.
3. Iqtisodiyot nazariyasi: Universitet talabalari uchun darslik / Ed. prof. I.P. Nikolaev, prof. G.M. Kaziaxmetov. - M.: UNITI-DANA, 2021. - 543 b.

4. A. Illarionov. O'zbekiston moliyaviy inqirozi qanday tashkil etilgan.// Iqtisodiyot savollari 2021-№12 - P.12-31.
5. A. Illarionov. Iqtisodiy rivojlanish modellari va O'zbekiston.// Iqtisodiyot masalalari.-2018-№7-S.4-19.
6. A. Nesterenko. Institutsional o'zgarishlarga asoslangan iqtisodiy o'sish.// Iqtisodiyot savollari.-2019-№7-s.20-26.

